

Anne ve Babaların Oyuna Katılımı

Nesrin IŞIKOĞLU¹ Asiye BORA İVRENDİ²

Özet

Erken çocukluk döneminde oyun, çocuğun gelişim ve eğitimini desteklemekte önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada, anne ve babaların çocuklarının oyunlarına katılım düzeyleri ve onların katılımını etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Denizli ili merkezinde anaokulu ve anasınıflı çocuğu olan 331 anne ve baba oluşturmaktadır. Veriler oyuna katılım anketi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda anne babaların oyuna katılımı üzerinde eğitim düzeyi, çalışma durumu, cinsiyeti, çocuk cinsiyeti, yaşı ve sayısının etkili olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bulguları alan yazın ışığında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Oyun, anne babaların oyuna katılımı, erken çocukluk dönemi

Mothers and Fathers' Participation in Play

Abstract

Play in early childhood period has a very important role in children's development and education. In this study, mothers and fathers' level of participation in their children's play and factors influencing their participation is investigated. The sample of this study consisted of 331 mothers and fathers who have children attending preschools and kindergartens in central Denizli. Data were gathered by using the parents' participation in play questionnaire. The results of data analysis showed that mothers and fathers' level of education, working status, gender, child gender, age and number of children influenced their participation in play. The results were discussed in relation to the related literature and suggestions were presented.

Key words: Play, parents' participation in play, early childhood

¹ Yard.Doç.Dr. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü , Denizli. E-posta: nisikoglu@pau.edu.tr

² Yard.Doç.Dr. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü , Denizli. E-posta: aivrendi@pau.edu.tr

Giriş

Erken çocukluk döneminde anne babaların çocuk gelişimi ve eğitimine sağladığı katkı her geçen gün daha fazla vurgulanmaktadır. Kağıtçıbaşı'ya (1999) göre, çocuğun yakın çevresi sosyal ve bilişsel gelişimi için oldukça önem taşımaktadır. Diğer bir deyişle, anne babaların çocuklarına sağladıkları ortamın ve etkileşimin uyarıcı ve destekleyici olup olmadığına dikkat çekilmektedir. Anne babalar çocuklarıyla farklı etkileşimlerde bulunmaktadır ki bunlardan bir kısmı kişisel bakım, okul başarısını arttırma çalışmaları, ev işleri ve sosyal etkinliklerden oluşurken bir kısmı da oyun ve birlikte eğlenme tarzındadır (Yeung, Sandberg, Davis-Kean ve Hoffferth, 2001). Erken çocukluk döneminde bu etkinlikler arasında yer alan oyun, çocuğun gelişim ve eğitimini desteklemekte önemli bir yere sahiptir (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001).

Oyunla ilgili alan yazın; anne babaların katılımlarını hareketli oyunlar, hayali ya da sosyo-dramatik oyunlar gibi farklı oyun türlerine ilişkin olarak değerlendirmektedir. Hareketli oyunlar; büyük kasların kullanımını içeren, sosyo-dramatik oyunlar ise işbirliğiyle geliştirilen ve sözel ve sosyal etkileşimde bulunan oyunlardır (Johnson, Christie ve Wardle, 2005). Anne babanın katıldığı oyun türü ne olursa olsun, çocukların anne babalarıyla oyun oynama sürecinden en yüksek düzeyde faydalanabilmeleri ve aynı zamanda eğlenebilmeleri için bazı unsurlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu unsurlar arasında, oyun sırasında çocuğun aktif olması, özgür hareket edebilmesi, düşüncelerini ifade edebilmesi, hayal gücünü kullanabilmesi gibi özellikler yer almaktadır. Oyuna katılan anne babaların çocuk oyunlarının ayrılmaz parçası olan bu temel unsurları göz önünde bulundurmaları ve desteklemeleri önerilmektedir (Aral ve ark., 2001; Johnson, ve ark., 2005).

Anne baba ve çocuk oyunları ile ilgili araştırma bulguları, anne babaların oyuna katılımlarının çeşitli faydalarını ortaya koymaktadır. Anne babaların çocuklarıyla oyun oynayarak sıra bekleme, yardım etme ve yardım isteme gibi sosyal davranışları model oldukları ve hayali oyunları teşvik ettikleri belirtilmiştir. Anne babaların oyuna katılması, çocuklarının sosyal gelişim alanını desteklediği gibi onların oyun becerilerini de olumlu yönde etkilemektedir (Johnson, ve ark., 2005; Lindsey ve Mize, 2001). Bunun yanında, oyuna katılım çocukların dil gelişimlerine, temsil etme becerilerine, keşfetme davranışlarının gelişimine ve ebeveyn-çocuk arası bağın oluşumuna katkı sağladığı saptanmıştır (Damast, Tamis-LeMonda & Bornstein, 1996; Haight, 1998; MacDonald, 1993; Tamis-LeMonda, Shannon, Cabrera ve Lamba, 2004). Sonuç olarak alan yazın ışığında, anne babaların oyunlara katılımının çocukların gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Öte yandan, anne babaların çocuk oyunlarına katılımları her zaman istenilen düzeyde gerçekleşmeyebilir. Anne babaların sosyo-kültürel ve demografik özellikleri oyuna katılımlarında belirleyici olabilmektedir.

Anne babaların oyuna katılımlarını etkileyen faktörler

Anne babaların oyuna katılımı ile ilgili yapılan araştırmalar, özellikle anne ve babaların eğitim seviyesinin (Craig, 2006), çalışma durumunun (Tamis-LeMonda, 2004), cinsiyetinin (Lindsey ve Mize, 2001; Yeung ve ark., 2001), çocuk sayısının (Haight, Wang, Fung, Williams ve Mintz, 1999) ,

çocuk cinsiyetinin (Goldberg, Clarke-Stewart, Rice ve Delis, 2002) ve yaşının (Yeung, Sandberg, Davis-Kean ve Hoffferth, 2001) oyuna katılımlarını belirleyici olduğunu göstermektedir.

Eğitim seviyesinin yüksek oluşu, anne babaların hem oyuna yönelik görüşlerini hem de çocuklarıyla beraber oyun oynamalarını olumlu yönde etkilemektedir (Haight, Parke ve Black,1997). Aslında, eğitilmiş anne ve babalar çocuklarının sadece oyunlarına değil sosyal aktiviteler gibi çocukların dünyasında yer alan tüm etkinliklere daha fazla katılım göstermektedirler (Özgün ve Honig, 2005; Yeung ve ark., 2001). Eğitim seviyesinin yükselmesiyle oyuna katılım artarken aynı paralellik gelir düzeyinde görülmeyebilir. Gelir düzeyinin yüksek oluşu her zaman oyunu destekleyici bir etken olmazken, ekonomik seviyesi yüksek olan ailelerin serbest oyun yerine akademik etkinlikleri tercih ettikleri ifade edilmiştir (Garbino, 1989).

Oyuna katılımı etkileyen bir diğer faktör de ebeveynin ve çocuğun cinsiyetidir. Araştırma bulguları, hem annelerin babalara göre oyuna daha fazla katıldıklarını (Özgün ve Honig, 2005) hem de annelerin daha çok kız çocuklarıyla hayali oyunları babaların ise erkek çocuklarıyla hareketli oyunlar oynadıklarını ortaya koymuştur (Goldberg, ve ark., 2002; Lindsey ve Mize, 2001). Ayrıca, babaların oyunlarının daha canlı ve gürültülü olduğu annelerin oyunlarının da daha geleneksel ve sözel olduğu ileri sürülmüştür (Rogmann, Fitzgerald, Bradley ve Raikes, 2002).

Çocuk cinsiyeti, anne babaların hem çocuk yetiştirmeyle ilgili diğer davranışlarını hem de oyunla ilgili davranışlarını belirleyici bir unsurdur. Anne babalar cinsiyete yönelik tipik etkinlikleri teşvik ederek ve tipik olmayanları da onaylamayarak aslında çocuklarının cinsiyete özgü davranışlarını şekillendirmektedirler. Örneğin, erkek çocuklarının bebeklerle oynamasını desteklemezken kız çocuklarını bebek oyunlarını oynamaya ve uysal ve şefkatli olmaya teşvik etmektedirler (Johnson, ve ark., 2005; Wood, Desmarais ve Gugula, 2002). Annelerle babalar kıyaslandığında, özellikle babaların erkek çocuklarının kız çocuklarıyla özdeşleştirilen oyuncaklarla oynamalarını tercih etmedikleri belirtilmiştir (Fagot ve Hagan, 1991). Cinsiyet faktörünün yanı sıra çocuk yaşının da anne babaların oyuna katılımlarını etkilediği belirtilmektedir. Yeung ve ark., (2001) tarafından yapılan bir araştırma da, babaların bir üç yaş arasındaki çocuklarıyla daha fazla oyun oynadıkları belirlenmiştir. Anne babaların oyuna katılımında değişik faktörlerin farklı düzeylerde etkilerinin olduğunu araştırma sonuçları vurgulamaktadır. Bu araştırmanın amacı, anne ve babaların çocuklarının oyunlarına katılım düzeylerini ve oyuna katılım düzeylerinin anne babaların cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuklarının sayısı, yaşı ve cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Çocuklarının oyunlarına katılımlarında anne ve babalar arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Anne babaların eğitim düzeyi ile çocuklarının oyununa katılımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Anne babaların herhangi bir işte çalışma durumu ile çocuklarının oyununa katılımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Anne babaların çocuklarının sayısı ve cinsiyetlerine göre oyuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın amacına uygun olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki ve daha çok sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini belirlemeye çalışan araştırmalarda kullanılır (Karasar, 2002). Bu çalışmada da anne babaların sosyo-kültürel ve demografik özelliklerinin oyuna katılım düzeyi üzerindeki etkisi ve derecesi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre Denizli merkezde bulunan 55 resmi anaokulu ve anasınıfı oluşturmaktadır (Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2006). İki bağımsız anaokulu ve 3 ilköğretim anasınıfına bağlı toplam 39 sınıf tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Bu sınıflara çocuklarını gönderen 331 anne ve baba çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan anne babaların özellikleri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Anne babaların sosyo-kültürel ve demografik özellikleri

	Sayı	%
Anne	236	71.3
Baba	95	28.7
Yaş		
20-30	121	36.7
31-40	185	56.1
40 ve üzeri	24	7.3
Eğitim düzeyi		
İlk öğretim	45	15.3
Orta	109	37.1
Yüksek	140	47.6
Çalışma durumu		
Çalışan	231	71.7
Çalışmayan	91	28.3
Çocuk cinsiyeti		
Kız	158	49.8
Erkek	159	50.2

Çalışmanın örnekleminin %71,3'nü anneler ve %28,7'ni de babalar oluşturmaktadır. Anne babaların % 56,1'nin yaşları 31–40 arasında değişmekte ve % 47, 6' sı ise yüksek öğrenim derecesine sahiptir.

Veri toplama aracı

Anne babaların çocuklarının oyunlarına katılım düzeylerini tespit etmek için “Oyuna katılım anketi” araştırmacılar tarafından ilgili alan yazın incelenerek geliştirilmiştir (Fogle ve Mendez, 2006; Johnson, Christie ve Wardle, 2005). Ankette yer alan maddeler 1 (Hiçbir zaman), 2 (Ara sıra), 3 (Çoğunlukla) ve 4 (Her zaman) şeklinde derecelendirilmiştir. Oyuna katılım anketinin yapısını belirlemek amacıyla anket maddelerine temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Başlangıçta 19 maddeden oluşan ankette faktör analizi yapıldıktan sonra uygun olmayan maddeler çıkartılarak 15 madde yer almıştır. Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak yapılan açıklayıcı faktör analizinde özdeğeri birden büyük üç faktör elde edilmiştir (Tablo 2). Bunlar; “akademik oyun”, “sosyo-dramatik ve hareketli oyun” ve “oyunu teşvik” olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2. Oyuna katılım anketinin faktör yapısı

Maddeler	1	2	3
Çocuğumla kitap okuruz.	0,74	0,10	0,15
Çocuğumla sayıları, renkleri, harfleri vb. öğreniriz.	0,70	0,02	0,17
Çocuğumla resim yaparız.	0,66	0,18	0,06
Çocuğumla birlikte oynamak için fırsatlar yaratırım	0,60	0,28	0,00
Çocuğumla lego-yapboz gibi oyunlar oynarız.	0,51	0,37	0,08
Çocuğumla kovalamaca-top gibi hareketli oyunlar oynarız.	0,06	0,71	-0,01
Çocuğumla araba-bebek gibi oyuncaklarla oynarız.	0,33	0,64	-0,03
Çocuğumu oynaması için parka götürürüm.	0,01	0,60	0,34
Çocuğum oyun oynarken bende ona katılırım.	0,35	0,57	0,02
Çocuğumla evcilik/tamircilik gibi oyunlar oynarız.	0,38	0,55	0,03
Çocuğumla oynarken oyunu o belirler	0,17	-0,13	0,65
Çocuğumun diğer aile bireyleriyle oynamasını isterim.	0,24	-0,09	0,50
Çocuğumun çevredeki diğer çocuklarla oynamasını teşvik ederim.	0,00	0,34	0,48
Çocuğumun oynaması için oyuncaklar alırım.	0,08	0,31	0,47
Sadece çocuğum istediğinde birlikte oynarız.	-0,03	0,05	0,44
Özdeğerler	3.91	1.31	1.21
% of variance	26.08	8.73	8.08

Bu çalışmada hangi maddenin hangi faktöre ait olduğunu belirlemek için 0.40 ölçütü dikkate alınmıştır. Anketi oluşturan maddeler faktör yükleri açısından incelendiğinde, maddelerin faktör yüklerinin 0.44 ile 0.74 arasında değiştiği görülmüştür. Özdeğeri 1'in üstünde olan üç faktör toplam varyansın % 42.89'unu açıklamaktadır. Anketin güvenilirliği için Cronbach Alpha (α) katsayısı ve

madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Veriler üzerinde yapılan analiz sonucunda, anketin iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur. Alt boyutlardan “akademik oyun” 0.73, “sosyo-dramatik ve hareketli oyun” 0.69 ve “oyunu teşvik” 0.41 olduğu saptanmıştır.

İşlem

Tesadüfi örneklem tekniğiyle seçilen 39 sınıfın öğretmenleriyle görüşülerek geliştirilen anketler o sınıflara çocuğu devam eden toplam 620 aileye öğretmenler aracılığıyla gönderilmiştir. Ailelere anketi tamamlamak için bir hafta süre verilmiştir. Bu işlemler sonucu 331 adet anket anne ve babalar tarafından doldurularak geri dönmüştür.

Verilerin analizi

Anne babaların çocuklarının oyunlarına katılımlarını betimlemek için oyuna katılım anketi ile toplanan verilerin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Anne babaların sosyo-kültürel ve demografik özelliklerinin oyuna katılımları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi ve tek – yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) tekniklerinden yararlanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 11 paket program aracılığıyla hesaplanarak tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu araştırmada, anne ve babaların çocuklarının oyunlarına katılım sıklıkları incelenmiş ve onların çocuklarının oyunlarına “ara sıra ve “çoğunlukla” katıldıkları saptanmıştır. Anne babaların çocuklarının oyunlarına katılımları arasındaki farkı tespit etmek amacıyla iki bağımsız örneklemli t testi uygulanmış ve aldıkları puanların ortalama, standart sapma değerleri ve t testi sonuçları Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3. Anne babaların oyuna katılım anketinden aldıkları puanların ortalamaları ve t testi sonuçları

	Anne			Baba			t	p
	N	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS		
Akademik oyun	236	2.66	.55	95	2.65	.57	.23	.81
Sosyo-dramatik ve hareketli oyun	236	2.36	.48	95	2.53	.57	-2.67	.008*
Oyunu teşvik	236	3.00	.44	95	2.99	.49	.24	.80

Tablo 3’e göre anne ve babaların *akademik oyuna* katılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Anketin bu boyutunda, annelerin puanlarının ortalaması 2.66 babaların ise 2.65 olarak bulunmuştur. Anketin *sosyo-dramatik ve hareketli oyun* alt boyutunda anne ve babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{329} = -2.67$; $p < .05$). Babaların

sosyo-dramatik ve hareketli oyuna katılımları annelere göre daha yüksektir. Anketin *oyunu teşvik* alt boyutunda ise anne ve babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Anne babaların oyuna katılımları ve eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için tek – yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4. Anne babaların eğitim düzeyleri ve oyuna katılımları

Oyuna katılım		N	\bar{X}	SS	F	p
Akademik oyun	İlk	45	2.51	.61	3.88	.02*
	Orta	109	2.62	.58		
	Yüksek	140	2.76	.53		
Sosyo-dramatik ve hareketli oyun	İlk	45	2.23	.42	4.73	.009*
	Orta	109	2.38	.43		
	Yüksek	140	2.49	.39		
Oyunu teşvik	İlk	45	2.84	.58	3.50	.03*
	Orta	109	3.03	.42		
	Yüksek	140	3.04	.41		

Tablo 4 incelendiğinde anne babaların eğitim düzeyleriyle çocuklarının oyunlarına katılımları arasında anketin tüm boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Bu farkların kimin lehine olduğunu anlamak için yapılan Post Hoc (Tukey) işlemi sonucunda, yüksek öğretim derecesine sahip anne babaların çocuklarının *akademik oyunlarına* ilköğretim derecesine sahip anne babalara göre daha fazla katıldıkları bulunmuştur. *Sosyo-dramatik ve hareketli oyun* alt boyutunda da yüksek öğrenime sahip anne babaların ilköğretim derecesine sahip olanlara göre çocuklarının oyunlarına daha fazla katıldıkları saptanmıştır. Benzer bir sonuçta anketin son boyutu olan *oyunu teşvik*’te görülmüş ve yüksek ve orta öğrenimli anne babaların ilköğretim mezunu olanlara göre çocuklarının oyunlarını daha fazla destekledikleri belirlenmiştir.

Anne babaların çalışma durumu ile çocuklarının oyunlarına katılımları arasındaki farkları tespit etmek amacıyla iki bağımsız örneklemlili t testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 5. Anne babaların çalışma durumları ve oyuna katılımları

	Çalışan			Çalışmayan			t	p
	N	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS		
Akademik oyun	291	2.68	.56	91	2.61	.57	1.04	.29
Sosyo-dramatik ve hareketli oyun	291	2.45	.50	91	2.31	.55	2.17	.03*
Oyunu teşvik	291	3.02	.47	91	2.96	.43	1.02	.30

Tablo 5’teki sonuçlar incelendiğinde, çalışan ve çalışmayan anne babaların *akademik oyuna* katılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Çalışan ve çalışmayan anne

babaların *sosyo-dramatik ve hareketli oyuna* katılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir ($t_{320} = 2.17$; $p < .05$). Herhangi bir işte çalışan anne babaların *sosyo-dramatik ve hareketli oyuna* katılımları çalışmayan anne babalara göre daha yüksek bulunmuştur. *Oyunu teşvik* alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Anne babaların oyuna katılımları ve çocuk sayıları arasındaki ilişkiyi saptamak için tek – yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 6’da ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6. Anne babaların çocuk sayısı ve oyuna katılımları

Oyuna katılım		N	\bar{X}	SS	F	p
Akademik oyun	Tek	127	2.81	.57	11.46	.00*
	İki	171	2.58	.52		
	Üç ve +	31	2.36	.52		
Sosyo-dramatik ve hareketli oyun	Tek	127	2.46	.53	2.51	.08
	İki	171	2.39	.51		
	Üç ve +	31	2.23	.42		
Oyunu teşvik	Tek	127	3.03	.47	.82	.44
	İki	171	2.99	.46		
	Üç ve +	31	2.91	.35		

Tablo 6 incelendiğinde anne babaların çocuk sayıları ve çocuklarının oyunlarına katılımları arasında yalnızca anketin *akademik oyun* boyutunda anne babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{326} = 11.46$; $p < .05$). Bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yararlanılan Post Hoc (Tukey) işlemi sonucunda, tek çocuklu anne babaların hem iki hem de üç ve üzeri çocuğu olan anne babalara göre çocuklarının akademik oyunlarına daha fazla katıldıkları ortaya çıkmıştır. Anketin diğer alt boyutlarında anne babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklara rastlanmamıştır.

Çocuklarının cinsiyetlerine göre anne babaların oyuna katılımları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla iki bağımsız örneklemlerle t testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Anne babaların çocuklarının cinsiyeti ve oyuna katılımları

		Kız			Erkek			t	p
		N	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS		
Anne	Akademik oyun	113	2.67	.58	113	2.66	.54	.14	.88
	Sosyo-dramatik ve hareketli oyun	113	2.38	.53	113	2.34	.46	.58	.55
	Oyunu teşvik	113	3.01	.49	113	2.99	.41	.40	.68
Baba	Akademik oyun	45	2.66	.55	46	2.59	.55	.61	.54
	Sosyo-dramatik ve hareketli oyun	45	2.37	.52	46	2.60	.53	-2.07	.04*
	Oyunu teşvik	45	2.94	.54	46	3.02	.45	-0.75	.45

Tablo 7'deki sonuçlara göre babaların erkek çocuklarının *sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına* kız çocuklarına göre daha fazla katıldıkları ortaya çıkmıştır ($t_{89} = -2.07$; $p < .05$). Anketin diğer alt boyutlarında çocuklarının cinsiyetine yönelik anne babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

Tartışma

Erken çocukluk dönemimde oyun, çocuk gelişimi ve eğitiminin desteklenmesinde ve anne baba çocuk arasındaki iletişimin güçlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada, anne ve babaların çocuklarının oyunlarına katılım düzeyleri ve katılımı etkileyen etmenler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, anne babaların çocuklarının akademik oyunlarına katılımında ve oyunu teşvik etmelerinde farklılık göstermediklerini, ancak çocuklarının sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına katılımlarında farklılık gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Babalar sosyo-dramatik ve hareketli oyunlara annelere göre daha fazla katılmaktadırlar. Diğer araştırmalarla tutarlı olan bu bulgu (Goldberg, ve ark., 2002; Lindsey ve Mize, 2001; Rogmann, Fitzgerald, Bradley ve Raikes, 2002) annelerin ve babaların çocuklarıyla farklı türden oyunlar oynadıklarını, babaların annelere göre sosyo-dramatik ve hareketli oyunları daha sıklıkla tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Bu noktayı destekleyen Roggman ve arkadaşlarına göre de (2002) babalar çocuklarıyla hareketli oyunları daha çok oynuyorlar ancak bunun yanında babaların oyunları didaktik oyunlardan hayali oyunlara kadar çeşitlilik göstermektedir.

Ayrıca, babaların oyuna katılımlarında çocuk cinsiyeti etkili olmaktadır. Babaların oyuna katılımlarında fark yaratan çocuk cinsiyeti dikkate alınmalıdır ki bu çalışmada da babaların erkek çocuklarının sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına kız çocuklarına göre daha fazla katıldıkları saptanmıştır. Dolayısıyla bu bulgu, babaların oyun türlerine yönelik tercihlerini çocuklarının cinsiyetini dikkate alarak yaptıklarını belirtmektedir. Johnson, ve arkadaşlarına (2005) göre, anne ve babalar hem kız hem de erkek çocuklarıyla her iki cinsiyetle özdeşleştirilmiş oyunlar oynayarak çocuklarına yeni oyun içeriği ve bağlamını model olabilirler. Bu nedenle, babaların oyun seçiminde cinsiyet ayrımı gözetmeksizin kız çocuklarıyla da farklı türden oyunlar oynamaları gerekmektedir.

Alan yazınla tutarlı olan bir diğer bulgu da yüksek eğitim düzeyine sahip anne babaların çocuklarının oyunlarına daha fazla katılmalarıdır (Craig, 2006; Lindsey ve Mize, 2001). Bu çalışmada, yüksek eğitilmiş anne babaların *akademik, sosyo-dramatik ve hareketli oyunlara* ilköğretim derecesine sahip olanlara göre daha fazla katıldıkları ve yüksek ve orta öğrenimli anne babaların ilköğretim mezunu olanlara göre çocuklarının oyunlarını daha fazla *teşvik* ettikleri saptanmıştır. Bu bulgudan anlaşılıyor ki eğitilmiş anne babalar çocuklarının oyununu destekledikleri gibi onların oyunlarına katılmayı da uygun görmektedirler. Yüksek eğitim düzeyine sahip olma, anne ve babaların son yıllarda yaygın bir şekilde kabul görmüş olan çocuk merkezli ebeveyn yaklaşımlarını benimsemelerini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, eğitilmiş anne babalar çocukları için en etkili

öğrenme yöntemlerinden biri olan oyunu onların gelişim ve eğitimlerini desteklemek amacıyla kullanma eğilimindedirler.

Araştırmanın ortaya koyduğu diğer bir bulgu ise, çalışan anne babaların *sosyo-dramatik ve hareketli oyuna* katılımları çalışmayan anne babalara göre daha yüksektir. Anne babaların çalışmalarına rağmen çocuklarıyla oyun oynamaya zaman ayırabilmeleri oyuna verdikleri önemin göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca, araştırmaya katılan babaların tamamına yakınının çalıştığı ve çalışmayanların anne oldukları göz önüne alındığında, çalışan anne babaların katılımları arasındaki farkın bu sebepten oluştuğu düşünülebilir. Elkind (1995) her ikisi de çalışan ebeveynlerin çocuk yetiştirmede sorumlulukları paylaştıklarını ve post-modern çağda özellikle babaların çocuklarının bakım ve eğitimleriyle daha fazla ilgilendiklerini belirtmiştir.

Son olarak araştırmanın bulguları, tek çocuklu anne babaların hem iki hem de üç ve üzeri çocuğa sahip olan anne babalara göre çocuklarının kitap okuma, resim çizme, sayı sayma gibi etkinlikleri içeren akademik oyunlarına daha fazla katıldıklarını ortaya koymuştur. Benzer bir araştırmada, anne babaların çocuklarıyla yapmayı tercih ettikleri aktiviteler incelenmiş ve anne babaların genellikle çocuklarına kitap okumayı onlarla hayali oyunlar oynamaya tercih ettikleri ortaya çıkmıştır (Haight, Parke ve Black, 1997). Ayrıca, ailede birden fazla çocuğun olması kardeşlerle oyun oynama fırsatları yaratacağından anne babanın oyuna katılımı daha az gözlemlenebilir (Haight, ve ark., 1999).

Bu çalışmanın bulguları bir bütün olarak düşünüldüğünde anne babalar çocuklarının oyunlarına katılım gösteriyorlar ancak hem ebeveynin cinsiyeti hem de çocuğun cinsiyeti katılan oyun türünü etkilemektedir. Her iki cinsten ebeveyninde farklı oyunlara katılımı önemli olmakla beraber babaların erkek çocuklarıyla olduğu gibi kız çocuklarıyla da farklı türden oyunlar oynamaya teşvik edilmeleri gerekmektedir. Ayrıca, ilkökul mezunu olan anne babaların çocuklarının oyunlarına katılmaları konusunda desteklenmeleri önerilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının oyunun önemi ve oyuna ebeveynlerin nasıl katılacakları konusunda anne babaları bilinçlendirmeleri bu konuda atılabilecek temel adımlar arasında yer alabilir. Öte yandan, özellikle eğitim düzeyi düşük anne babalarında bu konuda desteklenmesi için, üniversite ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen anne baba destek programlarına olan katılımlarının yaygınlaştırılması etkili bir yol olabilir.

Bu araştırma, anne babaların çocuk oyunlarına katılımlarını ve bu katılımı etkileyen etkenleri ortaya koymakta ve anne babaların çocuklarının oyununa katılımlarını teşvik edici öneriler sunmaktadır. Bu çalışma anne babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunları nicel araştırma yöntemlerini kullanarak incelemiştir. Bunun yanında gözlem ve görüşme gibi nitel araştırma teknikleri yararlanılarak oyuna ebeveynlerin katılım düzeyleri ve katılımlarının nitelikleri derinlemesine incelenebilir. Ayrıca, anne babaların oyuna katılım düzeyi ve çocuklarının gelişimi arasındaki ilişkinin de araştırılması oyunun etkilerini ortaya koymada yararlı olacaktır.

Kaynaklar

- Aral, N., Gürsoy, F., ve Köksal, A. (2001). *Okul öncesi eğitiminde oyun*. İstanbul: YA-PA.
- Craig, L. (2006). Parental education, time in paid work and time with children: An Australian time-diary analysis. *The British Journal of Sociology*, 57(4), 553-575.
- Denizli il milli eğitim müdürlüğü. (2006). *2006-2007 yılı eğitim- öğretim yılı sayısal bilgiler*. Milli Eğitim Müdürlüğü: Denizli.
- Elkind, D. (1995). *Ties that stres: The new family imbalance*. MA: Harward University Press.
- Fagot, B. I., ve Hagan, R. (1991). Observations of parent reactions to sex-stereotyped behaviors: Age and sex effects. *Child Development*, 62, 617-628.
- Fogle, L. M. ve Mendez, J. L. (2006). Assessing the play beliefs of African American mothers with preschool children. *Early Childhood Research Quarterly*, (21),4, 507-518.
- Garborino, J. (1989). An ecological perspective on the role of play in child development. (Edit: M. N. Bloch ve A. D. Pellegrini). *The Ecological Context of Children's Play*. NJ: Ablex Publishing Corporation.
- Goldberg, W.A., Clarke-Stewart, K. A., Rice, J. A. ve Delis, E. (2002). Emotional energy as an explanatory construct for fathers' engagement with their infants. *Parenting Science and Practice*, 2(4), 379-408.
- Haight, W. L., Parke, R. D., ve Black, J. E. (1997). Mothers' and fathers' beliefs about and spontaneous participation in their toddlers' pretend play. *Merrill-Palmer Quarterly*, 43(2), 270-290.
- Haight, W. L., Wang, X., Fung, H. H., Williams, K. ve Mintz, J. (1999). Universal, developmental and variable aspects of young children's play: A cross-cultural comparison of pretending at home. *Child Development*, 70(6), 1477-1488.
- Johnson, J. E., Christie, J. F. ve Wardle, F. (2005). *Play, development, and early education*. New York: Allyn and Bacon.
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Early learning and human development: The Turkish early enrichment program. Global Perspectives on Early Childhood Education. Proceedings from the Global Perspectives on Early Childhood Education Workshop.
- Kağıtçıbaşı, C. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 317-337.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Lindsey, E. W. ve Mize, J. (2001). Contextual differences in parent-child play: Implications for children's gender role development. *Sex Roles*, 44(3/4), 155-176.
- Roggman, L.A., Fitzgerald, H.E., Bradley, R.H., ve Raikes, H. (2002). Overview of methodological, measurement, and design issues in studying fathers: An interdisciplinary perspective. In C.S. Tamis-LeMonda & N. Cabrera (Eds.), *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives* (ss. 1-30). Hillsday, NJ: Erlbaum.
- Tamis-LeMonda, C.S., Shannon, J.D., Cabrera, N. J., ve Lamb, M. E. (2004) Fathers and mothers at play with their 2- and 3-year-olds: Contributions to language and cognitive development. *Child Development*, 75 (6), 1806 - 1820.
- Wood, E., Desmarais, S., ve Gugula, S. (2002). The impact of parenting experience on gender stereotyped toy play of children. *Sex Roles*, 47(1/2), 39-49.
- Yeung, W. J.; Sandberg, J. F.; Davis-Kean, P. E.; ve Hofferth, S. L. (2001). Children's time with fathers in intact families. *Journal of Marriage and Family*, 63, 136-154.